

U međuvremenu

grafska znamenja iz oblasti Vrljike i Glamoča. Upućuju se molitve višim silama, da bi zemlja bila plodna i darežljiva, i dok se kroz gest, koji je bio na početku pridobijaju duhovi plodnosti, iz zemlje počinje da niče gola žena. Dodirom ta dva arhetipska elementa – žene i zemlje – u svesti gledaoca počinje da se stvara mentalna slika, oslobođena od balasta prolaznosti, jedna večna povezanost između ta dva simbola plodnosti, postiže se znakovitost koja teško može da se zaobide, da je, u stvari zemlja praroditeljka svega, da sve iz nje izlazi i da se sve u nju vraća.

Samini radanjem tela iz zemlje, počinje uniformiranost, a oblačeći se u stilizovanu narodnu nošnju, telo postaje elemenat u kolektivnom mehanizmu, koji produžava obrednu igru iznad darežljive zemlje, sve do trenutka, kada zahvaljujući ličnoj svesti, taj elemenat polazi protiv mehanizma. Kao rezultat tog sukoba žena se ponovo vraća golom telu, a sada to telo postaje zemlja dariteljka.

U ovoj predstavi, rađenoj na osnovu obreda, s pogledom iz savremenog trenutka, pozorište se vraća na svoj prapočetak, izvornom jeziku u kojem je skriveno bice svakog naroda, mitovima u kojima je uvek prisutna i savremenost, okolnostima koje pripadaju samo jednom podneblju, a preko njega i celom svetu.

Drugi scenski projekat kojim nam se predstavio Studio za slobodni ples je »Leonora«, rađena prama jednom motivu, poetski ili prozno oblikovanom, poznatom u narodnim predanjima skoro cele Evrope. Devojka, s cvećem u ruci, čeka najdražeg, koji tu noć, kada »mesec i zvezde sjaju« dolazi na konju iz mrtvih, uzima dragu i odnosi je na konju u noć.

»Do groba su stigli zelenog

grob se je otvorio

Anzelj se u njega položio,

na crnu je zemlju pala

s dušom se mlada.rastala.«

Damir Zlatar, koreograf i reditelj ovih predstava, prihvata artoovsko shvatjanje scene, koja predstavlja fizički i konkretni prostor, ispunjen radnjom, a ne govorom, kojem (prostoru) treba dozvoliti da progovori svojim sopstvenim jezikom »jer postoji poezija čula kao što postoji poezija jezika, i da je taj pozorišni i konkretni jezik, stvarno pozorišni u onoj mjeri u kojoj misli koje izražava izmišlu artikulisanom jeziku.« (A. Arto)

Tako, za razliku od »Dinarske skice«, »Leonora« je predstava sa samo neznačenom, ali nedovoljno artikulisanom idejom, pa pokret i igra, koji za ansambl iz Slovenije, predstavljaju najrelevantnije elemente u pozorišnom izražavanju, ne predstavljaju više znak, nego ostaju da lebde zadovoljavajući se lepotom svoje forme, a odnosi koji se razvijaju na sceni, zatvoreni tako u svojoj formi, ne mogu se nadovezati na jezgro dramske radnje.

Od učesnika u ovim predstavama izdavaju se glumačka ostvarenja Jasne Knez, Sonje Polanc i Jani Kovačić.

SVET, BOLESTAN NA SMRT

Poznati antipsihijatar R.D.Leng, u svojoj knjizi »Podeljeno ja«, govorči o Iliku Ofeliji (iz Šekspirovog »Hamleta«) nakon što poludi, kaže: »Klinički, ona na kraju je, bez sumnje, šizofrenik. U rijenom ljudilu niko drugi za nju ne postoji. Ona nije ličnost. Njeno delanje i nerazumljive izjave, nisu odraz njenog integralnog ja, i ne proizilazi ni iz čega. Ona je već mrtva. Na mestu gde je nekad bila ličnost, sad je samo vakuum«.

Uzimajući neobičnu ljudsku situaciju kao polaznu tačku svoje predstave, kazališna grupa »Akter« iz Zagreba, vođena izvanrednim triom (Vjeran Zupan, Darko Rundek i Rade Šerbedžija), napravila je zanimljiv dramski kolaž »KAŽU DA JE SOVA NEKAD BILA PEKAREVA KĆI« (replika koju Ofelija izgovara u svom ljudilu), koristeći se, pre svega, tekstovima Lenga, zatim Šekspira, Borheisa, Brehta i »nekih drugih autora«.

»Akter« je grupa čiji se identitet počeo formirati još sa poetsko-scenskim kolažom »Koja gora Ivo«. Njihov scenski rukopis je originalna glumačka poetika, oslobođena šablona i ograničenja dogmatskih glumačkih sistema, svojevrsna elektična sinteza svega onoga što je duboka pronicljivost u liku (Stanislavski), logika u sistemu mišljenja (Breht), tehnička preciznost (Mejrholt) i sakralnost glumačke igre (Grotovski).

Jedinka i kolektiv i njihova interakcija, sa svim posledicama koje proizilaze iz tog odnosa, osnovna je tema njihove predstave.

Čovek je u današnjem svetu osuden na samoučnu bolestan na smrt, i u svetu, svojim običajima i svojim karakterom vrlo malo znači, jer je stopljen u bezličnu masu gomile, bez identiteta, bez integralnog ja.

Kolektiv je mehanizam koji u svojim kandžama melje vlastite elemente, i svako izdvajanje neke individue počinje da narušava harmoniju tog mehanizma i dovodi u pitanje njegovo postojanje. Iz sukoba kolektiva i individua dolazi se do sustine i istine ovog i ovakvog haotičnog sveta, do nemogućnosti da se uspostavi komunikacija između ljudskih bića, koja prestaju biti to u trenutku kada se suočuje sami sa sobom u ogledalu srove stvarnosti.

Izvršavajući duboko osmišljenu scensku radnju, preciznošću doveđenu do savršenstva, izvanredna glumačka ekipa uspela je na sceni da prepriča svet i sudbinu ljudskog roda kroz bolesti duše. Iz glumačke grupe, ekspresivnošću i identitetom, izdvojili su se Asja Jovanović, Sandra Hržić, Sreten Mokrović i Đorđe Rapić.

»MONODRAMA NIJE TEK TAŠTINA JEDNOG GLUMCA«

Kaća Čelan iz Sarajeva nastupila je s monodramom »Jača« na tekst Augusta Strindberga. Kompleksan semioloski sistem prisutan u ovoj predstavi, ispunjen ogromnom glumačkom energijom mlade sarajevske glumice, uspeo je samo delimično da uspostavi komunikaciju s novosadskom publikom. Uzrok tome bio je, najverovatnije, u glumačkom pristupu tumačenju nekoliko likova koji se prepliću u radnji ove drame. Zavedena znakovnom strukturon predstave, Kaća Čelan, žećeći da što više naglasi znakove i učini ih čitljivim, krenula je u gradenje lika namerno izbegavajući realističke, a služeći se, pre svega, ekspressionističkim sredstvima, tako da su pleonazmi koji proizilaze iz njenog glumačkog odnosa prema rekvizitima (ogledalo, krevet, čirak), doveli do toga da se energija, što se trebala stručiti na gledačevu svest, raspršila negde u vazduhu prepune sale.

KOLIKO JE »MALO POZORJE 81« OPRAVDALO SVOJE POSTOJANJE? Piše: Vlado Cvetanovski

Pozorište je umetnost sadašnjeg trenutka, jer je neponovljiva, jer postoji samo sada i samo ovde, i njen zadatak, je da otkrije u savremeniku njegove najdublje smislove da bi opravdala svoje postojanje u ovom i ovakvom vremenu.

Koliko su predstave prošlogodišnjeg »MALOG POZORJA« uspele u tome, pitanje je na koje je teško odgovoriti, ali jedna činjenica je jasna – to su predstave koje tragaju za svojim pozorišnim identitetom, pokušavajući da postave (ako ne mogu da odgovore) bitna pitanja koja nas zanimaju.

Već osam godina »MALO POZORJE« egzistira u našoj kulturnoj sredini, predstavljajući nam najbolja pozorišna ostvarenja mlađih širom Jugoslavije. Uglavnom, su to neformalne, ad hoc pozorišne grupe, sastavljene od entuzijasta koji ne prihvataju pozorište kao dogmu, već kao PROMENU, i u njegovoj promenljivosti vide smisao njegovog postojanja.

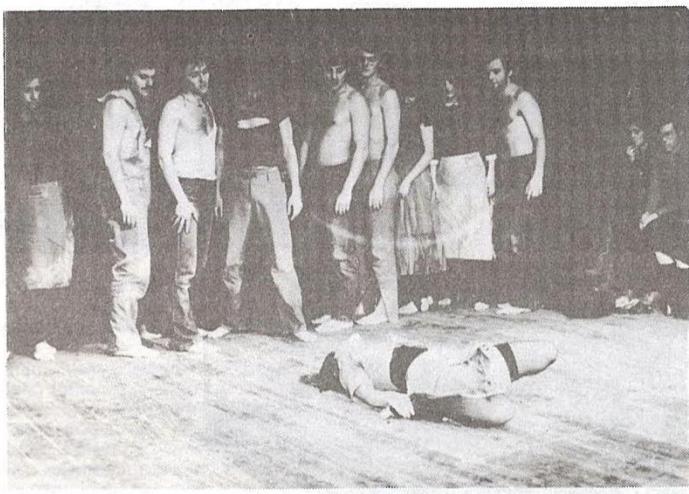
U proteklih osam godina na »MALOM POZORJU« predstavile su se grupe koje su svojim originalnim jezikom ostavile značajan trag u jugoslovenskim pozorišnim tokovima, koje su u svojim pozorišnim predstavama izgradile sopstveni, prepoznatljivi identitet, scenski rukopis oslobođen od steriliti pozorišnih dogmi, kao što su »Pekarna« i »Glej« iz Ljubljane, »Pozdravi« i »Kugla glumište« iz Zagreba, »Teatar Roma« iz Skoplja, pa sve do »Promene« iz Novog Sada.

»MALO POZORJE« donekle je uspelo u svojim pokušajima da skupi sedam pozorišnih ostvarenja, koja, sasvim različitim, čak dijametralno suprotnim putevima, tragaju za suštinom scenskog izraza, naglašavajući i podvlačeći različite elemente koji čine sklop pozorišnog jezika.

POTRAGA ZA ISKONOM

Studio za slobodni ples iz Ljubljane predstavio se, iste večeri, s dva pozorišna ostvarenja: »DINARSKE SKICE« i »LOENORA«.

»DINARSKE SKICE« su građene na osnovu slovenskih obrednih igara koje u svojoj suštini imaju elemente plodnosti, uzimanja i davanja. Oko stoga zemlje počinju obredne igre, koje u koreografiji upotrebljavaju etno-

„Kežu da je sova neka bila pekareva kć!“

Kaća Čelan, koja je i reditelj ove predstave, mnogo se bolje snašla u artikulaciji rediteljske ideje nego u artikulaciji glumačkog odnosa prema toj ideji, jer »duboko promišljena spontanost« u glumačkom izrazu dovela je do toga da se ne uspostavi komunikacija između publike i scenskog zbivanja.

SMEH KOJI BOLI

Studentski teatar »LERO« iz Dubrovnika predstavio se predstavom »KARTOTEKA«, radenom prema tekstu Tadeuša Ruževića, u režiji Davora Mojaša.

Smeđ koji dolazi iz publike, kao bitan sastavni deo ove predstave, jedna je posebna vrsta smeđa; on nam, prolazeći kroz grlo, ostavlja nešto oporo i teško, tako da se dugo posle predstave ne možemo osloboditi te gorčine koja nas guši. Znajući sadašnju situaciju u Poljskoj, prosto je neobično koliko Ruževićeva »KARTOTEKA« zvuči aktuelno, kao da je pisana sada i ne pedesetih godina ovog veka.

Mladi entuzijasti iz Dubrovnika, u scenskom viđenju ovog teksta, ponudili su jednu izvanredno uigaranu predstavu, koja se žanrovske može opredeliti kao groteska. Dramsko zbivanje smešteno je, scenografskim rešenjem, u kartoteku koja postaje čudovište s mnogo glava, zid ispred kojega je Glavni junak nemoćan, izložen torturi prividjenja čije se glave pojavljuju na prozorima crnog zida. Sloboda postaje nomoguća, jer iz svake pore zida vrebaju policajci. Životni prostor je skućen i Glavnem junaku ne ostaje ništa drugo nego da postane automat voden narednjima iz zida.

Svakako treba istaći mladog glumca Stojana Glamočanina, bez čije glumačke virtuoznosti ova predstava ne bi mogla biti ovo što jeste. Njegova nadahnuta igra, oslobodena konvencionalnih izraza, osnovni je pokretač i u isto vreme dirigent tempo-ritma predstave, jer sve što on radi na sceni nije neki fiksirani zadatak, nego bravurozna improvizacija, rukovodena izvanrednim sluhom za reagovanje publike.

TRI BLEDA OSTVARENJA

Renesansnu Rucanteovu komediju »MUŠICU« izvelo je pozorište »DVORIŠTE« iz Beograda u režiji Petra Zeca. To je predstava improvizacije, s namerom da se napravi nešto a al »komedija del arte«, ali neinventivnost u rediteljskom postupku nije omogućila glumcima širi i prirodniji kontakt s publikom, tako da se ostalo na nasisnoj, veštačkoj komunikaciji, koja je na trenutke prelazila gradnica dozvoljenog, jer nisu postojala nikakva opravdaja za takve dramske radnje.

Jedina svetla tačka bio je Lazar Ristovski, koji je svojom nadahnutom igrom spasao predstavu od totalnog debakla. Ostali glumci (Neda Arnerić, Ivica Klemenc i Goran Luković), koristeći se šabloniziranim teatralnostima, bez ikakvog osećanja za meru, delovali su usiljeno i neprirodno.

Poslednja dva dana »MALOG POZORJA 81« protekli su isto tako bledo. Kao što su bila bleđa i ostvarenja Novosadske pozorište »ČEKAJUĆI GODOA« Samjuela Beketa i Amaterskog pozorišta iz Bačkog Petrovca »POKONDIRENA TIKVA« Jovana Sterije Popovića.

Postavljajući »ČEKAJUĆI GODOA«, reditelj Ištván Sabo, u odsustvu istinskog, originalnog tumačenja klasika avangarde, odlučio se za jedno, već šablonizirano, verbalno pozorište, tako da je vrednost dramskog teksta ostala mnogo veća u odnosu na dramsko zbivanje. Čekanje, kao užas života, trebalo je predstaviti radnjom koja ga označava, a ne samim čekanjem, koje dovodi do toga da predstava bude dosadna.

Pronaden je interesantan prostor, zanimljivi glumci, ali se nije išlo u istraživanje svih scenskih mogućnosti koje su se nudile. Prastare drvo visi i ne zna se gde mu je koren, na nebū ili na zemlji. Ispod drveta, doslovno, dva čoveka čekaju Godoa, »ništa se ne dešava, niko ne dolazi«, sve je užasno čekanje. Estragon kaže: »da podemo«, Vladimir kaže »Hajdemo«, i ne miču se. Čekaju Godoa. Ništa se ne menja.

Sterijina komedija »POKONDIRENA TIKVA«, u izvedenju Amaterskog pozorišta iz Bačkog Petrovca, ostavila je najbledi utisak na novosadsku publiku. Želeći po svaku cenu da naprave predstavu koja će na sasvim nov način tumačiti Steriju, amateri iz Bačkog Petrovca, nemajući dovoljno argumentacije za ono što su nam ponudili, sagoreli su u vlastitoj želji.

I pored nekih nedoslednosti u repertoarskoj koncepciji, »MALO POZORJE 81«, celokupnim utiskom koji je ostavilo, opravdalo je svoje postojanje u novosadskom kulturnom životu.

prvi zimski susreti slovakista vojvodine

piše: jaroslav turčan

Predsedništvo Društva slovakista Vojvodine donelo je krajem prošle godine odluku o pokretanju Zimskih susreta slovakista Vojvodine. Ovi susreti zamišljeni su kao mogućnost da se članovi Društva svake godine u vreme zimskih praznika okupe, da porazgovaraju, razmene mišljenja i iskustva, saopštite rezultate svojih naučnih ili stručnih napora i steknu nova saznanja, informacije i usmerenja, što će im olakšati dalji rad na području slovakistike.

Zimski susreti slovakista Vojvodine održani su 28. i 29. januara ove godine u Novom Sadu. Prvi dan, u svečanoj sali Matice srpske, susrete je otvorio predsednik Predsedništva DSV dr Jan Kmeć, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i dopisni član Vojvodanske akademije nauka i umetnosti. U svom uvodnom izlaganju dr Kmeć je konstatovao da slovakistica, kao sastavni deo kulture našeg socijalističkog samoupravnog

društva, ima svoje zadatke, ciljeve, probleme i potrebe, koji podležu stalnoj kritičkoj valorizaciji i oceni. Dr Kmeć je takođe istakao da Društvo slovakista i dalje u svom radu mora da čuva i razvija titovski koncept ravnopravnog razvoja kultura svih naših naroda i narodnosti, po kojem su narodnosti ne izvor nerazumevanja i sukoba, nego most međusobnog razumevanja i saradnje predstavnika svih nacionalnosti.

Osim referata doktora Kmeća, saopšteno je više priloga i informacija o aktivnosti proučavalaca slovačkog jezika, književnosti, istorije i kulture, kao i o rezultatima slovakistike u Vojvodini.

Prvi dan susreta slovakista završen je drugarskim posemom u prostorijama Slovačkog kulturno-umetničkog društva »Pavel Jozef Šafárik« u Novom Sadu. Ovde je, u slobodnom razgovoru, nastavljena razmena mišljenja, predloga i problema iz oblasti slovakistike.

Susreti slovakista nastavljeni su drugog dana u prostorijama Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Ovaj deo prigodnim rečima je otvorio dr Daniel Dudok, vanredni profesor Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, posle čega je usledilo više referata i saopštenja. Pored rada Juraja Spevaka o aktivnosti nekadašnjih društava i Matice slovačke u Jugoslaviji između dva svetska rata, prezentirano je više referata iz pedagogije (autori su bili: Marija Hriščik, mr Samuel Fekete i Andrej Čipkar), kao i dva priloga nastavnika o pripremi za časove slovačkog jezika za V razred osnovne škole (Zlatka Hrubikova iz Araca) i za VI razred osnovne škole (Zuzana Ječmenova iz Stare Pazove).

Može se reći da su se Prvi zimski susreti slovakista Vojvodine iskazali kao vrlo prikladna forma okupljanja poslenika u oblasti slovakistike, pa treba pozdraviti i podržati napore i težnje Društva slovakista Vojvodine da ovakvi susreti, koji su se ove godine uklonili u Zimske susrete prostvenih radnika Vojvodine, postanu tradicionalni.

Reagovanja

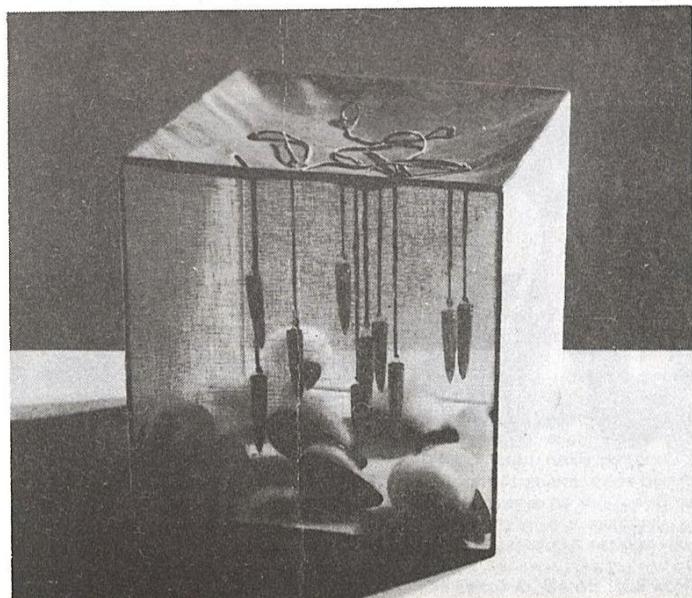
NAŠA AVANGARDA, »SIGNALIZAM« I NJEGOVA RECEPCIJA

Jelena V. Cvetković

U časopisu »Polja«, u broju povodom 29. novembra, pojavio se napis Ivana Negrišorca – »Signalizam u akciji«, kao kritički osvrт na izložbu i publikaciju o signalizmu objavljenu u Kulici. Pošto je u tom napisu pomenuto i komentarisano i moje ime, slobodna sam da Vam uputim ovo pismo u želji da se i ono nađe na stranicama časopisa.

Ovo činim iz dva razloga. Najpre, moje ime i prezime nosi i voditelj i urednik Novosadske televizije (samo bez srednjeg slova V. koje je obavezno stavljati), pa da ne bi došlo do nekih nesporazuma i da moja imenjakinja i preimenjakinja ne snosi neke posledice (čini mi se da se i sam člankopisac nije ogradio), a zatim, iznenadena onim što je napisano, smatram da je neophodno reći nešto više o signalizmu i njegovoj recepciji kod nas, pa i u svetu.

Signalizam je naš avangardni pokret koji je, za razliku od ranijih, od Micićevog zenitizma, Drainčevog hipnizma, nesimbolizma koji su nekada negovali: Dragan M. JEREMIĆ, Milan DANOJLIĆ, Žika LAZIĆ i drugi – stečao šira priznanja. O njemu raspravljaju mnogi, danas vodeći estetičari, kao Maks BENZE, S. ŠMIT, G. DOLFRES, Danijel DALIGRAN, Enco MINARELI, Mikele PERFETI, Klaus GROH i mnogi drugi. Naime, kao pokret koji je uneo nove medije umetničkog stvaranja i koji se neprestano razvija i usavršava, signalizam je takva novina o kojoj svi njegovi poznavaci pišu ozbiljno, kom-

Likovni prilozi na stranama: 96, 100, 101, 104 i 105, objekti dare fanke